

АНОТАЦИЯ НА НАУЧНАТА ПРОДУКЦИЯ

на гл. ас. д-р Ева Кръстева Ковачева

за участие в конкурс за „доцент“ по Нов Завет (2. Хуманитарни науки, 2.4. Религия и теология)

1. МОНОГРАФИИ – 1 бр.

1.1. Ковачева, Е. „ПЛЪТСКИТЕ“, „ДУШЕВНИТЕ“ И „ДУХОВНИТЕ“ ХРИСТИЯНИ СПОРЕД ПОСЛАНИЯТА НА СВЕТИТЕ АПОСТОЛИ В КОНТЕКСТА НА ТЕМАТА ЗА ЕДИНЕНИЕТО НА ДУШАТА С БОГА. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025, - 370 стр. ISBN 978-619-281-063-4

Темата на монографията за определенията „плътски“, „душевни“ и „духовни“ /σαρκικοί, ψυχικοί, πνευματικοί/ християни, конкретно според Посланията на светите апостоли (Съборните послания на светите апостоли Иаков, Петър, Йоан и Иуда, и Посланията на св. ап. Павел), с нейната цел, предмет и задачи на изследване, както и в контекста, в който тя е поставена и се разглежда – за единението на душата с Бога, не е разглеждана от библиестично новозаветно гледище. Авторът на изследването използва за написването на настоящия труд извори и вторични източници на еврейски, гръцки, латински, немски, руски, български, английски и френски език. Освен в областта на Свещеното Писание на Новия Завет той прави обзорен преглед на темата също в Стария Завет и в равинската книжнина, в областта на история на религиите (в обкръжението на ранното християнство), в мистериите култове и гностицизма, във философията, а също така и в апокрифната литература (старозаветна и новозаветна). Темата на изследването има допирни точки още с нравственото богословие, догматиката, патрологията и история на църквата. В настоящия труд е представен и широк поглед върху съвременни библиестични изследвания (студии, статии и монографии) конкретно върху цитираните и анализирани стихове от Свещеното Писание на Новия Завет на различни езици. За разлика от повечето новозаветни изследвания в България, които се занимават повече с въведителни въпроси към Новия Завет, настоящият труд съдържа в голяма степен и тълкувания върху Новия Завет. В четири от общо петте глави в него са поместени обширни екзегетически части, обхващащи както тълкувания на светите отци, така и на по-нови и съвременни учени и изследователи на Свещеното Писание. В последната, пета глава от него, авторът на труда включва също части (преработени и допълнени) от някои негови издадени през последните четиринадесет години – по-кратки по обем изследвания в областта на Новия Завет, които са свързани също с темата на настоящото монографично изследване, с което показва, че то е плод и резултат на постепенна и дългогодишна работа, чрез която той стига по градивен път до неговото идейно-тематично съдържание и изготвяне.

2. СТУДИИ – 10 бр.

2.1. Ковачева, Е. „За разликата между Рая и Царството Божие в мисловната система на св. Максим Изповедник, учението на св. Григорий Палама и Първо послание на св. ап. Павел до Коринтяни (1 Кор. 15:45)“. – В: Иванова, Д., Клобуков, Е., Вежбински, Я., Краузе, В. и др. (ред. кол.). *Годишник на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“*. Факултет по Хуманитарни науки, Том XXXVI А/2, Шумен: „Асеновци“, 2025, 324–335. ISSN 1311-7300 (печатно издание), ISSN 2603-512X (онлайн издание), DOI: <https://doi.org/10.46687/JLMN5232>, *CEEOL*

В студията се установява, че има съществена разлика между Рая и царството Божие и тя се представя въз основа на изложеното по този въпрос в мисловната система на св. Максим Изповедник и учението на св. Григорий Палама. В тази връзка се разглежда още стиха от Първо послание на св. ап. Павел до Коринтяни (1 Кор. 15:45), в който според автора на изследването, се посочва от апостола голямата разлика в състоянието на човечеството, когато то е свързано с първия Адам, и когато - с Втория (Последния) Адам.

2.2. Ковачева, Е. „Отварянето на ‚небесната Светая Светих‘ от Иисус Христос за вярващите през новозаветната епоха“. – В: *Съвременният свят – постижения, рискове, иновации*. Сборник с доклади от XI Международна научна конференция проведена на 23-25 април 2024 г. в РБ „Л. Каравелов“ - Русе, Том 2. Русе: Академично издателство на Русенски университет „Ангел Кънчев“, 2024, 139–154. ISBN 978-619-7404-58-6

В студията се разглежда значението на отварянето на „небесната Светая Светих“ от Иисус Христос за вярващите през новозаветната епоха, във връзка с което се изясняват още понятията „небе“ и брой на небесата според Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, „отварянето на небесата“ при Кръщението на Иисус Христос, „слизането“ и „възнасянето“ на Иисус Христос през небесата, изкачването Му до Божия трон, и приканването на св. ап. Павел към християните според Послание до Евреите да влязат в „неръкотворното светилище“ и пристъпят към „престола на благодатта“.

2.3. Ковачева, Е. „Образът, личността и делото на св. Мария Магдалина – ‚Apostola Apostolorum‘ според книгите на Новия Завет, Преданието на църквата и раннохристиянските текстове от Наг Хамади“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 18 (24) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2024, 65–87. ISSN 2815-2816

В студията се представя образа, личността и делото на св. Мария Магдалина въз основа на сведенията, които се получават за нея от четирите канонични Евангелия, Преданието на Църквата и откритите раннохристиянски текстове от Наг Хамади, според които се установява, че тя играе съществена роля сред учениците на Иисус

Христос. Заключение, което се прави въз основа на изложените факти е, че нейната личност и роля сред учениците на Иисус Христос, както и нейното дело за разпространението на християнството, трябва да се преосмислят по нов начин.

2.4. Ковачева, Е. „И видях ново небе и нова земя...“ (Откр. 21:1). Есхатологията като преобразяване на творението“. – В: *Предизвикателствата на миналото, трансформирани в бъдещето*. Сборник с доклади от Международна научна конференция проведена на 27-28 април 2023 г. в РБ „Л. Каравелов“ - Русе, Том 2. Русе: Академично издателство на Русенски университет „Ангел Кънчев“, 2023, 42–59. ISBN 978-619-7404-45-6

В студията се разглеждат стихове от Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, в които се говори за „ново небе“ и „нова земя“, и се отговоря на въпросите за какъв „нов свят“ става въпрос в тях, къде, кога и как той ще се реализира, както и кои са предпоставките за появата му, в която връзка се изясняват още понятията „време“ и „пространство“ според библейското схващане.

2.5. Ковачева, Е. „Колелото на живота“ в Българската църковна живопис като символ за етапите на духовно преобразяване на човека до постигане на единение на душата с Бога (Библейски анализ)“. – В: Петрова, Т., Дебрюне, Н. (състав.). *Многоликата наука*. Сборник с доклади от Четвъртите годишни докторантски четения на катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“ в УниБИТ (проведена на 16-17 ноември 2023 г. в УниБИТ, София). София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2023, 134–152. ISSN 2815-536X

В студията се излагат резултатите, получени въз основа на открити от автора на изследването стихове в Свещеното Писание на Стария и Новия Завет и тълкувания от светите отци върху тях за смисъла на някои символи, които се съдържат в „Колелото на живота“ и по-конкретно на тези в неговия център. Тезата, която се поставя от автора на изследването от гледище на богословската наука е, че „Колелото на живота“ онагледява образно духовното преобразяване на човека и етапите по този път до постигане на единение на душата с Бога.

2.6. Ковачева, Е. „Най-положителният образ на българин и духовните идеи в разказа „Бае Митар пророкът“ на Михалаки Георгиев“. – В: Дебрюне, Н. (състав.). *Проблеми на културното наследство*. Том 4. (Cultural heritage issues. Vol. 4). Сборник с доклади от научната конференция с международно участие (проведена на 21 септември 2021 г. в УниБИТ, София). София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2022, 61–81. ISBN 978-619-185-580-3

Студията представлява подробно изследване на разказа „Бае Митар пророкът“ на Михалаки Георгиев, при което се систематизират и анализират духовно-нравствените качества на най-положителния образ на българин от народа, за който се установява, че трябва да служи като пример и образец на другите, както и се изтъкват сведения, които

се съдържат в споменатия разказ, свързани с духовното знание и начин на живот, за които се привеждат като потвърждение също стихове от Свещеното Писание на Новия Завет, примери от Преданието на църквата и житията на светиите, както и се представят и посочват още новите и оригинални елементи в него.

2.7. Ковачева, Е. „Единството на ‚Невидимата Църква‘ Христова (Ecclesia Invisibilis) според съчиненията на Мартин Лутер ‚Von dem Papsttum zu Rom‘, на Псевдо-Дионисий Ареопагит ‚За Божествените имена‘ и определенията за ‚Църква‘, изложени в Евангелията, и Посланията на св. ап. Павел“. – В: Димитрова-Дюлгерова, Ив., Николова, Е. (орган. комит.). Сборник с доклади от Национална научна конференция с международно участие на тема: „Образование, наука, общество“ (проведена на 3-4 ноември 2022 г. във Филиал – Смолян на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“). Смолян: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022, 427–452 ISBN 978-619-7663-43-3

Фундаментално в дискусиата на реформаторите с папството е различаването на видима и невидима Църква (ecclesia visibilis et invisibilis). В студията се анализира конкретно определението за „невидимата Църква“ Христова според изложеното в съчинението на Мартин Лутер „Von dem Papsttum zu Rom“ от 1520 г. То се разглежда в съпоставка с идеята за единството на душите около Бога, изложена в съчинението на Псевдо-Дионисий Ареопагит „За Божествените имена“. Към посочените възгледи се привеждат новозаветни аргументи и се представят също виждания в тази посока според сравнителното религиозна знание и феноменология на религията. Целта на изследването е да се установи кои фактори играят роля за приближаването, и кои за отдалечаването на вярващите от различните християнски конфесии помежду им.

2.8. Ковачева, Е. „Образът на Христос като Жених на душата според книгите на Новия Завет“. – В: Евтимова, Т., Илиева, К., Йорданова, В. и др. (ред. кол.). *Промените в глобалния свят и новите решения*. Сборник с доклади от Международната научна конференция (проведена на 30 септ.-01 окт. 2021 г. в РБ „Л. Каравелов“ – Русе), Том 1. Русе: Академично издателство на Русенски университет „Ангел Кънчев“, 2021, 141–155 ISBN 978-619-7404-28-9

В студията се изследва брачната символика в Свещеното Писание, на базата на което, авторът поставя тезата, че тя онагледява процеса на избирането, подготовката и трайното съчетаване на душата с Бога.

2.9. Ковачева, Е. „Апостолската, мисионерска и благовестническа дейност на жените в Древното християнство“. – В: Николова, И., Ковачева, Е., Загарова, М., Донкова, Ж., Маринов, Б. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 5. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2018, 48–72. ISSN 2534-9694

В студията се разглежда апостолската, мисионерската и благовестническата дейност на жените в Древното християнство, и предимно на тези от тях, които се

споменават в Новия Завет, но също така и на такива, чиято благовестническа дейност е отразена в житията на светиите за посочения период – 1-ви сл. Хр. (през апостолския век). Целта на изследването е да се проучат по-подробно многообразните функции и роля на жените в началния период на християнството, да се акцентира върху определени аспекти от тогавашната им дейност, да се изложат нови сведения за някои от тези жени и да се вникне по-дълбоко в служението им за Христа, както и видовете на това служение, което през началния период на християнството се установява, че е било много по-широко и мащабно.

2.10. Ковачева, Е. „Значението на Рудолф Ото за създаването на катедра по История на религиите и специалността Сравнително религиознознание във Филипс-университет-Марбург“. – В: Теохаров, В., Бачев, М. (състав.). *Святото във философия на религията. Рудолф Ото*. Сборник от конференцията, посветена на творчеството на Рудолф Ото (проведена на 08 април 2014 г. в Софийски университет „Св. Климент Охридски“). София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2016, 34–70. ISBN 978-954-07-4163-5

Целта на студията е да се представи значението на Рудолф Ото за създаването на катедра по История на религиите и специалността Сравнително религиознознание във „Филипс-университет“ - Марбург. За постигането ѝ се прави най-напред кратко представяне на историята на същия университет и преглед на дейността на Рудолф Ото в него. След това се изтъква значението на основаната от него катедра, не само за Марбургския университет, но и на фона на цялостното развитие и установяване на Сравнителното религиознознание през 20-ти век в немските университети. В хронологичен ред се излага работата на неговите приемници в катедрата по История на религиите към Теологическия факултет, като се маркират едновременно насоките в тяхната изследователска дейност. Проследява се също организацията и основните линии в дейността на специалността Сравнително религиознознание към факултета по Обществени науки и Философия. Накрая се обобщават и представят връзките и взаимоотношенията между неговите идеи, тяхното развитие и реализация в същия университет днес.

3. СТАТИИ – 47 бр.

- Издадени в списания с импакт фактор:

3.1. Kovacheva, E. „The journey from Egypt to the Promised Land, from the baptism to becoming the son of God and from the earthly to the heavenly Kingdom from the point of view of allegorical interpretation“. – В: *сп. Философия*. Vol. 31, Nr. 1, 2022, 73–80, Print ISSN: 0861-6302, Online-ISSN: 1314-8559, <https://doi.org/10.53656/phil2022-01-07>

WEB OF SCIENCE Q4

В статията се разглеждат две исторически събития, които се съдържат в Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, и една духовна представа в Свещеното Предание на Православната църква, за които се излага тезата, че според метода на алегорическото тълкувание, те онагледяват трите вътрешни етапи, през които

преминава душата в процеса на нейното цялостно духовно усъвършенстване – от приемането на св. Кръщение до влизането в Царството Божие.

● Издадени в други списания:

3.2. Ковачева, Е. „Разкриване смисъла на ‚светлината‘ и ‚тъмнината‘ при обръщането на св. ап. Павел по пътя за Дамаск“. – В: Евтимова, Т., Илиева, К., Йорданова, В. и др. (ред. кол.). *Съвременният свят – постижения, рискове, иновации*. Сборник с доклади от Международната научна конференция проведена на 09-11 април 2025 г. в РБ „Л. Каравелов“ - Русе, Том 2. Русе: Академично издателство на Русенски университет „Ангел Кънчев“, 2025, 370–382. ISBN 978-619-7404-72-2

В статията се разглеждат четири места в книгите на Свещеното Писание на Новия Завет (Деян. 9:3-4; 22:6-8; 26:13-19; Гал. 1:15-17), в които се представя обръщането на св. ап. Павел по пътя за Дамаск, след което се изследва смисъла на понятията „светлина“ и „тъмнина“ съдържащи се в тях въз основа тълкуванията на Майстер Екхарт върху посочените стихове в съпоставителен анализ с обясненията на някои видни представители на древно-църковната мистика (Климент Александрийски, Дионисий Ареопагит, св. Григорий Нисийски, Ориген, св. Макарий Египетски и св. Симеон Нови Богослов) за съзерцаването на Божествената нетварна светлина и свързаното с нея постигане на висше богопознание, изобразяване на Христос-Логоса в душата и обожението на човека.

3.3. Ковачева, Е. „1 Кор. 3:17; 6:19; Евр. 3:6 във връзка с употребата на названието ‚богоносци‘ през първите векове на християнството“. – В: Николова, И., Делипапазов, Авксентий, Кожухаров, В. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 24 (29) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025, 63–67. ISSN 2815-2816

В статията се изследва значението на стиховете 1 Кор. 3:17; 6:19; Евр. 3:6 в Свещеното Писание на Новия Завет, както и връзките между тях с употребата на названието „богоносци“ през първите векове на християнството.

3.4. Ковачева, Е. „Жената от Апокалипсиса, облечена в слънце (Откр. 12:1), като символ на преобразяването на душата“. – В: Николова, И., Делипапазов, Авксентий, Кожухаров, В. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 24 (29) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025, 38–42. ISSN 2815-2816

В статията се разглежда образа на жената, облечена в слънце, както той е описан в книга Откровение на св. ап. Йоан Богослов (Откр. 12:1ff) и се изследва неговия смисъл и значение за вярващите въз основа на тълкуванията на някои свети отци на Църквата (особено св. Андрей Кесарийски) - като символ на преобразяващата се душа.

3.5. Ковачева, Е. „Възнесението на Иисус Христос през небесата според старозаветния апокриф ‚Видение, което видя свети Исаия пророк, син Амосов‘, новозаветния апокриф

„Евангелие на Спасителя“ и Посланията на св. ап. Павел до Ефесяни и Евреите (Еф. 4:8-10; Евр. 4:14, 16)“. – В: Николова, И., Делипапазов, Авксентий, Кожухаров, В. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 23 (28) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025, 63–73. ISSN 2815-2816

След извършения сравнителен анализ на текстовете на трите източника, посочени в изследването, се установява, че сведенията за „възнесянето на Иисус Христос през небесата“ до „Божия престол“ са представени най-обстойно в първия от тях – старобългарския апокриф „Видението, което видя свети Исаия пророк, син Амосов“ – и по-малко в коптския апокриф „Евангелие на Спасителя“ (Берлински ръкопис) и в цитираните стихове от Посланията на св. Павел до Ефесяни (4:8-10) и до Евреите (4:14, 16). По отношение на значението на образа на „отворените небеса“ и „възнесянето на Иисус Христос“ до „Божия престол“, се прави заключението, че в контекста на Новия Завет се предава схващането, че след спасителното и изкупително дело на Иисус Христос, Който като Глава обединява и подчинява на Себе Си „всичко небесно, земно и подземно“, пространственото и времево разделение между „небето“ и „земята“ са премахнати. Последното насочва към възможността вярващите да установят непосредствена среща и общуване с Бога.

3.6. Ковачева, Е. „Явяването на пророците Моисей и Илия при Преображение Господне (старозаветни и новозаветни аспекти)“. – В: Николова, И., Делипапазов, Авксентий, Кожухаров, В. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 23 (28) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025, 74–84. ISSN 2815-2816

В статията се разглеждат стиховете (Мат. 17:3; Марк. 9:4; Лук. 9:30), както и връзката на пророците Моисей и Илия със събитието - Преображение Господне. Целта ѝ е да се установи и обясни значението на посоченото библийско събитие по отношение на техните личности и Таворската светлина. Излагат се мненията на различни тълкуватели върху цитираните стихове и се прави опит да се открият и някои допълнителни аспекти, които се представят на второ място, базирани върху съчиненията на Константинополския Патриарх (исихаст) от 14. в. – Филотей Кокин „За Таворската светлина“, на св. Дионисий Ареопагит („Мистическото богословие“), както и в учението на св. Григорий Палама и св. Симеон Нови Богослов, свързани със съзерцаването на нетварната светлина, и за които се установява, че имат съществено значение към разглежданата тема.

3.7. Ковачева, Е. „За някои аспекти на описанието на небесата и Божия трон в каноничната и апокрифна литература“. – В: Николова, И., Делипапазов, Авксентий, Кожухаров, В. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 25 (30) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025, 11–19. ISSN 2815-2816

В изследването се анализират някои характеристики и елементи по отношение описанието на небесата и Божия трон в каноничната и апокрифна литература.

3.8. Ковачева, Е. „Изкачването на Синайската планина от Моисей (Изх. 3; 19-20; 24; 31-34; Втор. 4-7) като предобраз за единението на душата с Бога“. – В: Николова, И., Делипапазов, Авксентий, Кожухаров, В. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 26 (31) нова серия. Сборник с доклади от Националната конференция с международно участие „100 години богословска наука в България, 15 години Теология (Пловдив)“ (проведена на 9-11 май 2025 г. в Пампорово). Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025, 11–18. ISSN 2815-2816

В статията се разглежда изкачването от Моисей на Синайската планина (Изх. 3; 19-20; 24; 31-34; Втор. 4-7) като предобраз за единението на душата с Бога, както и във връзка с обожението (теосис). Установява се, че според твърденията, коментарите и тълкуванията на различни свети отци, църковни писатели и християнски мистици, то изобразява въздигането на душата към Бога и общението ѝ с Него, Който е нетварна светлина, и представлява процеса, който се осъществява в самия човек на духовно равнище.

3.9. Ковачева, Е. „„Небесно видение на учениците“ според Papyrus Berolinensis 22220“. – В: Николова, И., Делипапазов, Авксентий, Кожухаров, В. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 22 (27) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2025, 61–69. ISSN 2815-2816

В статията се предоставя за първи път превод на български език извършен от автора на втората част от текста на „Евангелие на Спасителя“ (Papyrus Berolinensis 22220), озаглавена „Небесно видение на учениците“, след което той го анализира смислово и съдържателно и обобщава резултатите от направеното проучване.

3.10. Ковачева, Е. „„Пребъдването в Бога“ според Първо съборно послание на св. ап. Йоан Богослов“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 19 (25) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2024, 35–43. ISSN 2815-2816

В статията се разглежда израза „ἐν τῷ θεῷ μένει“ („пребъждане в Бога“) конкретно в Първо съборно послание на св. ап. Йоан Богослов, като целта е да се установи неговото значение в контекста на цялото Послание.

3.11. Ковачева, Е. „Използването на алегорическия метод на тълкуване от св. Максим Исповедник и Майстер Екхарт върху Иоан. 4:16-18“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 20 (26) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2024, 118–123. ISSN 2815-2816

В статията се изследват стиховете от Евангелие според Йоан (4:16-18), както и общото между алегорическия метод на интерпретирането им от св. Максим Исповедник

и Майстер Екхарт. Целта е да се установи и обясни значението, което се съдържа в тях по отношение на образите на различни жени в Евангелието, за които те се отнасят.

3.12. Ковачева, Е. „Физическите възрасти на човека, употребени като метафори за духовните възрасти на душата в Първо съборно послание на св. ап. Йоан Богослов, Първо послание на св. ап. Павел до Коринтяни и Посланията му до Ефесяни и Евреи“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 19 (25) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2024, 57–66. ISSN 2815-2816

В статията се разглеждат Първо съборно послание на св. ап. Йоан Богослов, Първо послание на св. ап. Павел до Коринтяни и неговите Послания до Ефесяни и Евреи, в които авторът открива, че на определени места в тях, които се цитират в изследването, светите апостоли правят сравнения между физическите възрасти на човека и духовните възрасти на душата. Целта на статията е да се установи и обясни тяхното значение въз основа на извършените анализи върху текстовете, както и чрез тълкувания от светите отци върху посочените стихове от Свещеното Писание на Новия Завет.

3.13. Ковачева, Е. „Съвършенството като духовно-нравствен идеал според Мат. 5:48; 19:21 и 2 Тим. 3:16-17“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 20 (26) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2024, 62–69. ISSN 2815-2816

В статията се разглеждат стиховете (Мат. 5:48; 19:21) по отношение на схващането за съвършенството като духовно-нравствен идеал, установен от Иисус Христос според Евангелието. Целта ѝ е да се установи и обясни оттам значението и употребата на призива към съвършенство също и във Второ послание на св. ап. Павел до Тимотей (2 Тим. 3:16-17).

3.14. Ковачева, Е. „Значението на призива на св. ап. Петър за ‚познаването‘ на Иисус Христос от вярващите в неговото Второ съборно Послание“. – В: *XIX Международният форум „Задонские Свято-Тихоновские образовательные чтения ‚Поминайте наставников ваших‘ (Евр. 13:7)“*, посвященный году педагога и наставника, г. Липецк, 14-15 декабря 2023 года. Липецк: ФГБОУ ВО „Липецкий государственный педагогический университет имени П. П. Семенова-Тян-Шанского“, 2023, 57–60. ISBN 978-5-907655-00-3 **РИНЦ**

Статията е посветена на изследването смисъла и значението на призива на св. ап. Петър за „познаването“ на Христос от вярващите в неговото Второ съборно Послание в стиховете (2 Петр. 1:2-3, 5-8; 2:20-21; 3:18).

3.15. Ковачева, Е. „Значението на изображението на ‚Колелото на живота‘ върху храмове от различни религиозни традиции“. – В: Копринаров, Б., Радойнова, Д.,

Маринов, С., Велев, М. (ред. кол.). *Туризм, образование, бизнес*. Сборник с доклади от Международната научна конференция, организирана от Колеж по туризъм – Бургас (проведена на 06-07 октомври 2023 г. в Колеж по туризъм – Бургас). Бургас: Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, 2023, 127–130. ISSN 2738-893X

В статията е осъществен сравнителен анализ между изображенията на „Колелото на живота“ в християнството и „Колелото на живота“ в будизма, в смислово и съдържателно отношение, като първо се установява, че и в двете споменати религиозни системи чрез него се представя една и съща идея – тази за излизането на душата от кръга на причините и следствията, причинени от неспазването на Божествените закони, както и съответните етапи по този път, които се изминават до осъществяването на единението на душата с Бога, и второ, заключава се, че „Колелото на живота“ и в двете изброени религиозни традиции, се изобразява на едно и също място - върху външната част на храма от едната страна на входа, чрез което се показва във визуална форма същността на цялото им учение.

3.16. Ковачева, Е. „Духовният призив на св. Паисий Хилендарски към българския народ в неговата „История““. – В: Ковачева, Е. (състав.). *Св. Паисий Хилендарски: между мисията и историята*. Сборник с доклади от Юбилейната научна конференция „Св. Паисий Хилендарски: между мисията и историята“ (проведена на 17-18 юни 2022 г. в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“). Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022, 93–97 ISBN 978-619-202-819-0

В статията се излага тезата, че „Историята“ на св. Паисий Хилендарски не е просто исторически разказ, а висш духовен и морален възрожденски призив, завет към българите и техните владетели, как само чрез силна вяра, нравствен живот и изпълнение на Божията воля, един народ може да устои през вековете. Св. Паисий Хилендарски разпалва именно този огън - събужда съзнанието и вярата на хората, насочва погледа им към Този, Който е Първоизточник и цел на цялата човешка история (Бог), тъй като едва след духовното и съзнателно пробуждане идва и всичко останало на външен план – възродителните процеси. Написвайки своята „История“, св. Паисий Хилендарски внушава на християнския български народ стремеж към най-висшите и вечни ценности и добродетели, чрез които той ще пребъде.

3.17. Ковачева, Е. „Издигането на Вавилонската кула и слизането на Светия Дух над вярващите на Петдесетница като противоположни образи, картини и символи за разединяването и обединяването на човечеството“. – В: Назърска, Ж., Шапкалова, С. (състав.). *Хармония в различията*. Сборник с доклади от Научната конференция „Хармония в различията“ (проведена на 09 декември 2022 г. в УниБИТ, София). София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2022, 104–111 ISSN 2367-7899

В изследването се разглеждат текстовете от Свещеното Писание на Стария и Новия Завет за издигането на Вавилонската кула и слизането на Светия Дух над вярващите на Петдесетница – първият изложен в книга Битие (Бит. 11:3-9), а вторият в

книга Деяния на светите апостоли (Деян. 2:1-20). Въз основа на направения съпоставителен анализ се поставя от автора тезата, че те представляват в символичен смисъл две противоположни събития, състояния и духовни реалности в историята на човечеството. В първото от тях се изобразява стремежа на хората да се издигнат до Бога по външен път с цел постигане на човешка слава, а във второто – сливането на Бога към хората по вътрешен път – чрез вярата в Него, следването не на тяхната човешка, а на Божията воля и смирението. Следствията от първото са - разединяването, отдалечаването и неразбирането помежду им, за което различните езици са едновременно символ, а на второто - приближаването им едни към други, обединяването и единодушието им в Светия Дух.

3.18. Ковачева, Е. „Петдесетница и Второто пришествие на Христос“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 7 (13) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022, 152–163. ISSN 2815-2816

Статията е посветена на изследването на смисъла и значението на събитието Петдесетница и по-конкретно с оглед на Второто пришествие на Христос, както и по отношение на връзката между трите Лица на Светата Троица.

3.19. Ковачева, Е. „Следването на Христос...“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 8 (14) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022, 91–99. ISSN 2815-2816

В статията се констатира, че за постигането в живота на вярващите на тясната и мистична връзка с Христос, за която говори св. ап. Павел в неговите Послания, да станат „едно с Него“ и бъдат „в Христос“, предпоставка преди това се явява – постигането на Неговите качества и характеристики, които авторът на изследването открива изложени на редица места в Священото Писание на Новия Завет. За тази цел той ги обединява и привежда в систематизиран вид, въз основа на което извежда заключенията си.

3.20. Ковачева, Е. „Иисус Христос: „Изгряващата утринна и светла звезда““. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 8 (14) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022, 100–110. ISSN 2815-2816

Целта на статията е да се установи, анализира и обобщи смисъла, който се съдържа в стиховете (Ос. 6:3; 2 Петр. 1:19; Откр. 2:28; 22:16), свързани с определянето на Иисус Христос като „утринната и светла звезда“, да се констатират връзките помежду им и да се обясни значението на Христовото „изгряване в сърцата“ на вярващите. Тезата, която се поставя е, че в разглежданите стихове от Священото Писание се има предвид онзи напреднал етап или духовно състояние на вярващите по пътя им към единението с Бога, при който се указва за „идването на Христос“ в тях

като „истинската светлина“, когато Той като „изгряващата утринна и светла звезда“ (зорницата) ще им възвести изгрева на вечното слънце във вечния ден на безкрайната вечност. Тезата се извежда въз основа на цитираните, а също и откритите паралелни стихове в Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, разгледания етимологичен смисъл на употребените думи и изрази в тях, извършения сравнителен анализ между различни преводи на съответните текстове, позоваването върху тълкувания на свети отци и изследвания на съвременни учени изследователи на Новия Завет.

3.21. Ковачева, Е. „Слънцето и луната като символи в книгите на Новия Завет за прехода от човешкото към Божественото, от плътта към духа“. – В: Евтимова, Т., Илиева, К., Йорданова, В. и др. (ред. кол.). *Бунтът на духа – основна сила по пътя към свободата*. IX Международна научна конференция (проведена на 28-29 април 2022 г. в РБ „Л. Каравелов“ - Русе). Русе: Академично издателство на Русенски университет „Ангел Кънчев“, 2022, 546–558. ISBN 978-619-7404-32-6

В статията се установява, че в книгите на Новия Завет слънцето и луната се използват като символи за онагледяване на прехода, който се случва между събития, но не в линейното историческо време, а извън него - за промените, които настъпват на вътрешен духовен план по вертикална ос – от плътта към духа, от земното към небесното, което се свързва с етапите, през които преминава човека при неговото духовно преобразяване от Духа - в нова твар в Христос.

3.22. Ковачева, Е. „Физически и духовни измерения на съюза между мъжа и жената според книгите на Новия Завет“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 5 (11) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022, 39–46. ISSN 2815-2816

В статията се разглежда моногамията на християнския брак и чистотата на брачните отношения въз основа на изложеното за това в Евангелието и Посланията на светите апостоли. Заключение се, че изискванията, които са дадени в това отношение според Свещеното Писание на Новия Завет се отнасят еднакво, както за мъжа, така и за жената, без да се прави разлика въз основа на тяхната природа или пол. Констатира се още, че в Свещеното Писание на Новия Завет се набляга най-вече на любовта между тях, която трябва да ги свързва, и че от проявата на любовта и проявата на добродетелите един към друг, се съди едновременно за степента им на свързаност с Бога.

3.23. Ковачева, Е. „Есхатологията като настояще“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 4 (10) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2022, 46–55. ISSN 2815-2816

Есхатологията като тематична област в теологията се занимава с крайните събития в историята на човечеството. В настоящето изследване се излага тезата, че в

книгите на Новия Завет се съдържат някои стихове, в които дадени събития, които най-често се считат като есхатологични, се представят на посочените места като настоящи.

3.24. Ковачева, Е. „Св. ап. Павел как образец християнина, который - ‚в Христе‘ и ‚единым духом с Ним““. – В: Сатарова Л. Г., протоиерей Владимир Максимчук (реценз.). *Формирование национально-духовной идентичности в современном социокультурном пространстве*. Материалы XVII Международного форума „Задонские Свято-Тихоновские образовательные чтения“ (г. Липецк, 10-11 ноября 2021 г.). Липецк: ФГБОУ ВО „Липецкий государственный педагогический университет имени П. П. Семенова-Тян-Шанского“, 2022, 39–41. ISBN 978-5-907655-00-3 **РИИЦ**

В статията се разглежда личността на св. ап. Павел по отношение на неговата тясна мистична връзка с Христос, както и се констатира, че апостолът дава със себе си пример и образец на вярващите, да се стремят и те да постигнат в живота си същото - единението на душата с Христос и ставането им - „едно с Него“.

3.25. Ковачева, Е. „Конфликтът между плътския и духовен човек според Послание до Галатяните на св. ап. Павел и начините за неговото преодоляване“. – В: Назърска, Ж., Шапкалова, С. (състав.). *Хармония в различията*. Сборник с доклади от научната конференция (проведена на 10 декември 2021 г. в УниБИТ, София). София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2021, 69–76 ISSN 2367-7899

В статията се представят външните прояви, които характеризират „плътските“ и „духовните“ хора, както те са описани от св. ап. Павел в Посланието му до Галатяни, разгледани в контекста на цялото Послание, и конфликтите, които възникват между тях, както в Древната църква, така също и днес. Целта на изследването е да се изведат и представят начините и средствата за тяхното преодоляване според изложеното за това в Послание на св. ап. Павел до Галатяни.

3.26. Ковачева, Е. „Раждането на Христос в човека. Библейски препратки и символи“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 3 (9) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2021, 160–168 ISSN 2815-2816

В статията се разглежда схващането за духовното раждане и изобразяване на Христос в човека въз основа на конкретни библейски стихове от Свещеното Писание на Новия Завет, както и въз основа на налични сведения, съдържащи се в животоописанието на определени светци, и тълкувания от свети отци.

3.27. Ковачева, Е. „Действия и прояви на Светия Дух във вярващите през новозаветната епоха“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 2 (8) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2021, 21–33. ISSN 2815-2816

Статията е посветена на действията и проявите на Светия Дух във вярващите през новозаветната епоха, както и определенията, символите и обозначенията за Него, които се съдържат в книгите на Новия Завет.

3.28. Ковачева, Е. „Помазанието със Светия Дух“. – В: Донкова, Ж., Николова, И., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 1 (7) нова серия. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2021, 73–82 ISSN 2815-2816

Въз основа на цитираните и изтълкувани стихове в статията, както и след извършения сравнителен анализ на конкретни текстове от Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, се извежда заключение относно същността и значението на помазанието със Светия Дух през новозаветната епоха.

3.29. Ковачева, Е. „Общение души с Богом и откритие Бога в човека“. – В: *Задонские свято-Тихоновские образовательные чтения*. XVI Международный форум (г. Липецк, 18-20 ноември 2020 года). Липецк: ФГБОУ ВО „Липецкий государственный педагогический университет имени П. П. Семенова-Тян-Шанского“, 2021, 41–43. ISBN 978-5-907461-08-6 **РИНЦ**

В статията се представят и изясняват предпоставките за осъществяването на общението на душата с Бога, за постигането на която цел се привеждат стихове от Свещеното Писание на Новия Завет, в които най-ясно се говори за откриването и действията на Бога в човека.

3.30. Ковачева, Е. „Физика и теология. Преодоляване на физическите закони чрез духа. Примери от Свещеното Писание на Стария и Новия Завет и живота на някои светци“. – В: Борисова, Е., Генов, Н., Янкова, Р. (състав.). *Познание и трансхуманитарна р/еволуция*. Сборник с доклади от Националната научна конференция „Познание и трансхуманитарна р/еволуция“ проведена на 16 октомври 2020 г. в **БАН, Институт за литература**. София: **БАН**, 2021, 105–115. ISBN 978-619-7372-34-2

В статията се разглежда един феномен, който се описва на няколко места в Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, а по-късно и в житията на някои светци, включително през ХХ-ти век – издигането и преминаването на човек на големи географски разстояния чрез действието на Духа Господен, и свързаните с него левитация и билокация. Описаните духовни явления надминават познатите на съвременната наука закони, с които се занимава физиката. По този начин те стават обект на интерес за повече науки, които имат стремеж към обяснение на духовното от гледище на природните науки и техните съвременни постижения.

3.31. Ковачева, Е. „Духовното съвършенство според 1 Иоан. 3:9; 5:18 във връзка с 1 Иоан. 2:20,27“. – В: Евтимова, Т., Василева, С., Илиева, К. и др. (ред. кол.). *Еволюция срещу революция или за моделите на развитие*. Сборник с доклади от Международната научна конференция (проведена на 17-19 септември 2020 г., РБ „Л. Каравелов“ - Русе).

Русе: Академично издателство на Русенски университет „Ангел Кънчев“, 2020, 303–313. ISBN 978-619-7404-15-9

В статията се анализират стиховете (1 Йоан. 2:20,27;3:9;5:18) от Първо съборно послание на св. ап. Йоан Богослов, в които се споменава за вярващи, които са на такава висока духовна степен, на която получават знанието си пряко от Бога, както и не могат да грешат. Целта на изследването е да се установи какъв точно смисъл влага в тези стихове св. апостол и евангелист Йоан и дали е имало действително такива християни в Древната църква, както и през по-късните векове.

3.32. Ковачева, Е. „Участието на жени между 70-те апостоли при разпространяването на Христовото учение“. – В: Назърска, Ж., Шапкалова, С. (състав.). *Хармония в различията*. Сборник с доклади от научната конференция (проведена на 10 декември 2020 г. в УниБИТ, София). София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2020, 247–260. ISSN 2367-7899

В статията се констатира, че почти неизвестен в днешно време е фактът, че мнозина от числото на 70-те апостоли са разпространявали Христовото учение на територията на различни страни заедно с жените си, които са претърпели заедно с тях затвор, гонения и мъченическа смърт. Целта на изследването е, да се установят, въз основа на сведенията, които се съдържат в Свещеното Писание на Новия Завет, както и в житията на 70-те апостоли, и Преданието на Църквата, приблизително техния брой и имена.

3.33. Ковачева, Е. „Понятията ‚учител‘ и ‚ученик‘ в Новия Завет и тяхното съвременно интерпретиране“. – В: Шнитер, М., Ковачева, Е. (състав.). *Религия и образование. История, традиции и съвременни тенденции*. Сборник доклади от Международната научна конференция (проведена на 15-17 ноември 2018 г. в Пловдив). Пловдив: „Студио-18“, 2020, 61–67. ISBN 978-619-7249-60-6 **CEEOL**

В статията се разглеждат понятията „учител“ и „ученик“ според книгите на Новия Завет, кои са били учителите в Древната църква, какви са предпоставките и отговорностите на това служение и по този начин се изяснява ролята и задачата на съвременните учители и преподаватели по религия.

3.34. Ковачева, Е. „Св. Мария Магдалина - Apostola Apostolorum. Библейски и извън библейски щрихи“. – В: Николова, И., Ковачева, Е., Донкова, Ж. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 6. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2019, 28–43. ISSN 2534-9694

В статията се прави опит за по-задълбочено представяне на образа и личността на св. Мария Магдалина според сведенията, които се получават за нея от четирите канонични Евангелия, проучените в изследването исторически извори за епохата, от тълкуванията на светите отци, и още по-конкретно на св. Йоан Златоуст върху Послание на св. ап. Павел до Римляни, както и някои апокрифни текстове, според които

тя играе важна роля между учениците на Христос. Изводът от изложените факти е, че тя има много съществена роля за разпространението на християнството и особено свързана със столицата на империята - Рим.

3.35. Ковачева, Е. „Разбирателство, мир и хармония в съвременния религиозно-плюралистичен свят“. – В: Назърска, Ж., Шапкалова, С. (състав.). *Хармония в различията*. Сборник с доклади от научната конференция (проведена на 10 декември 2019 г. в УниБИТ, София). София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2019, 38–52 ISSN 2367-7899

В статията се предлагат от автора различни възможности за разрешаване на актуалния въпрос – този за съвременните религиозни конфликти и начините за тяхното преодоляване, за което той се базира на: 1) теоретическите си познания - върху Христовото учение по сходни верови въпроси, изложени в четирите Евангелия, както и в Посланията на светите апостоли в Новия Завет, чрез християнската етика и нравствено богословие и чрез някои теоретични концепции свързани с феноменология на религията; 2) практически – въз основа на лични наблюдения и опит, които той е придобил в продължение на продължителен период от години - живот и обучение в мултикултурна и мултирелигиозна среда.

3.36. Ковачева, Е. „Позицията на Лутер по въпроса за Евхаристията на Марбургския религиозен диспут през 1529 г.“ – В: Шнитер, М., Славов, П., Пеев, В. (ред. кол.). *500 години от Реформацията в Германия*. Научна конференция (проведена на 20-21 октомври 2017 г. в Исторически музей - Пловдив). Пловдив: „Нитон“, 2019, 67–81. ISBN 978-954-347-080-8

В статията се констатира, че спорът за Евхаристията в теологическо догматическо отношение е най-широката и значима дискусия в рамките на Реформацията, тъй като чрез нея се засягат едновременно и други централни въпроси, свързани с вярата, хриологията и средствата за получаване на благодат. Въпреки че по въпроса за Евхаристията М. Лутер и У. Цвингли не стигат до консенсус на представената в изследването среща, изработените на нея 15 „Марбургски члена“ се установява, че са единственият общ реформаторски изповедателен документ, а историческата среща на най-видните теолози от онова време е най-значимото събитие на Реформацията, както и свидетелство за обединение и принос към идентичността на новото изповедание.

3.37. Ковачева, Е. „Коя е Юния от (Рим. 16:7)? Най-нови изследвания, коментари на светите отци и сведения от Преданието на Църквата“. - В: Малинова, Л., Йорданова, К., Димитрова, М. (състав.). *Жените в българската литература и култура*. Сборник от научната конференция (проведена на 20-21 октомври 2016 г. в Софийски университет „Св. Климент Охридски“). София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018, 50–60. ISBN 9789540744285

В статията се констатира, че от сведенията на светите отци и източни църковни писатели, публикувани на български език, както и от Преданието на Църквата, съдържащо се в житията на светиите, се потвърждава установеният през втората

половина на 20-ти век от западните теолози факт, че под името „Юния“ в (Рим. 16:7) става въпрос за жена. От това се заключава, че названието „апостол“, което св. ап. Павел употребява в Рим. 16:7 също и по отношение на нея, важи следователно и за жена, и според сведенията и Преданието на Източната църква.

3.38. Ковачева, Е. „Раннохристиянски мъченици според житията от които изтича „мляко вместо кръв““. – В: Шнитер, М., Ковачева, Е. (състав.). *Съвременната святост: история, образи, символи, практики*. Международна научна конференция проведена на 9-10 ноември 2017 г. в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Пловдив: „Студио-18“, 2018, 79–90. ISBN 978-619-7249-42-2 *CEEOL*

В статията са изложени 40 светци, в чиито жития се описва, че при мъченическата им смърт от раните по телата им, и особено когато са били обезглавявани, вместо кръв изтича мляко. От представените случаи, се констатира, че 20 от тях са жени, и 20 са мъже, и всички - на различна възраст. Според представеното в житията се открива още, че те са живели между I-IV век, което съвпада с раннохристиянския период, но има и три изключения - мъченици от V, VII и XI век. Що се отнася до локализирането на описаното явление, се констатира, че светците произхождат от различни географски области - на изток от Палестина, Сирия и Тир (днешен Ливан), в Северна Африка - от земите на днешен Египет, Тунис и Либия, в различни региони на Мала Азия, Балканския полуостров (по-специално на територията на днешна България и Гърция) и на запад до Галия (по-специално Италия, Франция и Белгия). Тезата, която се поставя в изследването за чудото с „млякото“, е, че то е знак за тяхната святост и духовно преобразяване още на земята.

3.39. Ковачева, Е. „Св. Богородица – ‚Новата Ева‘ и мисията на жената през новозаветната епоха““. – В: Николова, И., Ковачева, Е., Загарова, М. и др. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 4. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2017, 58–69. ISSN 2534-9694

В статията се разглежда обозначението „новата Ева“, дадено на св. Богородица от отците на Църквата на Третия вселенски събор. Значението на това определение се анализира по-подробно на фона на Новия Завет и се търсят връзки със съвременното – как чрез св. Богородица реабилитирането на Ева рефлектира върху женската половина на човечеството от този момент нататък, в какво точно се изразяват последиците от него и какво се е променило за жените от тогава? Във връзка с последното се поставя още въпросът: каква е мисията и ролята на жената от „новата Ева“ насам, след като тя стана „скиния на Бог-Слово“, „небесна стълба“ и спомогна за отварянето на Рая?

3.40. Kovacheva, E. „The significance of ‚the Occult School of the Universal White Brotherhood‘ opened by the Master Beinsa Duno (Peter Deunov) in 1922 in Sofia, Bulgaria““. – In: Belli, C. (ed.). *Misli*. Bd. 4. Perugia: Università per Stranieri di Perugia, 2017, 51–61, ISBN 9788899462390

В статията се представят в систематизиран вид най-характерните, новите и оригиналните аспекти на учението, принципите и методите, които са преподавани и прилагани в „Окултната Школа на Всемирното Бяло Братство“, основана от българския духовен Учител Беинса Дуно (Петър Дънов) през 1922 г. в София и ръководена от него до 1944 г.

3.41. Ковачева, Е. „Формите на предаване на Божественото учение от Иисус Христос според Евангелията“. – В: Николова, И., Ковачева, Е., Загарова, М. (състав.). *Мисъл, слово, текст*. Том 2. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2016, 64–75. ISSN 2534-9694

В статията се прави опит да се представят и обяснят различните изразни форми и езикови и стилистични средства, които Иисус Христос използва според четиримата евангелисти – Матей, Марк, Лука и Йоан за предаване на божественото учение. Чрез приведените сравнения между четирите Евангелия се установява, че в тях има разлика в употребата на изразните средства, стил, език и форми, и особено между първите три, наречени „синоптични“, и това от св. ап. Йоан Богослов. След излагането на съответните разлики и анализиране на текстове в изследването се изясняват причините за тях. На преден план се изтъкват съдържанието и целта на всяко от Евангелията, чрез което се обясняват и своеобразните различни методи и средства, използвани в тях.

3.42. Ковачева, Е. „Κύριος и неговите еквиваленти като обозначение за Бог в елинистическо-римското обкръжение на християнството“. – В: *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Том 14. Материали от Международната научна конференция „Ролята на ономастиката при изследването на историята и съвременното състояние на българския и другите славянски и балкански езици“ (проведена на 26-27 юни 2014 г. във Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“). В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2016, 414–424. ISBN: 978-619-208-057-0, <http://journals.uni-vt.bg/onom/bul/vol14/iss1/37>, DOI: <https://doi.org/10.54664/MWZF8471>, *CEEOL*

В статията се изследва титлата Κύριος и нейните еквиваленти като обозначение за Бог в елинистическо-римското обкръжение на християнството и се обяснява нейното значение и етимология. Разглежда се произходът ѝ - дали Κύριος произлиза от старозаветната юдейска традиция или от културно-религиозната и езикова среда на зараждащото се християнство. В Новия Завет тази титла е свързана конкретно с Иисус Христос, а на места и с Бог. По този начин тя обхваща типично християнското интерпретиране и получава ново прекласифициране. В текста се установява също значението и употребата на тази титла по отношение на други божества - в Египет, Мала Азия и Близкия изток, в литературни източници и археологически паметници по времето на Иисус Христос, в контекста и във връзките, в които те са използвани. Употребата на Κύριος е разгледана също и в Септуагинта, в старозаветните апокрифи, равинската книжнина и еквивалентите му в арамейския език. След това са изброени съвременни научни теории за произхода на титлата Κύριος и са представени аргументи

„за“ и „против“. Накрая се поставя собствена авторска теза и се дават допълнителни доказателства от Новия Завет за употребата на титлата Кúριος в християнството и неговата елинистическо-римска среда.

3.43. Ковачева, Е. „Евангелие на Спасителя - Берлински ръкопис“. – В: *История на просветното дело – нови изследвания, уникални културни ценности и музейни колекции. Иновативни форми на представяне*. Национален музей на образованието - Габрово. Министерство на образованието и науката. Международна научна конференция (проведена на 29-30 октомври 2014 г. в Национален музей на образованието - Габрово). Габрово: „Екс-прес“, 2015, 76–82. ISBN 978-954-490-468-5

В статията се излага от автора тезата, че значението на Евангелие на Спасителя се състои в това, че в него са отразени някои по-детайлни събития (видението на учениците на планината) и допълнителни диалози, проведени между Спасителя и учениците, към които спадат също и слова на Иисус Христос към кръста и предричане на слизането Му в ада, случили се преди Неговата кръстна смърт. По този начин те изясняват и дообясняват някои отразени събития и Христови речи отнесените към същото време и място в Новия Завет. Констатира се още, че съставителят на Евангелие на Спасителя обръща по-силно внимание, за разлика от каноничните Евангелия, върху вътрешното преживяне на Иисус Христос предвид предстоящата Му кръстна смърт и отразява въпросите, реакциите, и вижданията на учениците за тяхната съдба след този момент нататък.

3.44. Ковачева, Е. „Основни Христологични имена и титли“. – В: Делипапазов, Авксентий, Загарова, М., Ковачева, Е. и др. (ред. кол.). *Господ Иисус Христос и Църквата (Богословски изследвания)*. Пловдив: „ИМН“, 2014, 38–54. ISBN 978-954-317-177-4

В статията се представят основните Христологични имена и титли и се обяснява тяхното значение и етимология. Изследва се техния произход, като се проучва дали те са вкоренени в старозаветната еврейска традиция или в културния, религиозния и езиковия контекст на зараждащото се християнство. В Новия Завет тези изрази и титли претърпяват характерно преосмисляне и предефиниране чрез специфичното им отнасяне към Иисус Христос. В текста се установява значението на Христологичните имена и титли според контекста и връзките, в който те са използвани в новозаветните текстове. За всяка титла се посочва кое измерение – настояще или есхатологично – е използвано и кой новозаветен съставител на книги най-много го подчертава. Освен това са представени някои тълкувания от свети отци относно имената и изразите, използвани за Иисус Христос в Новия Завет. Накрая е представено и понятието „богосиновство“ и неговата употреба, първо в Стария Завет, а след това и в Новия Завет, по отношение на Христос и вярващите, особено според св. ап. Павел, но също и според Евангелие на Йоан.

3.45. Ковачева, Е. „Различието като равнопоставеност или йерархичност – съвременна дискусия в библейската екзегетика върху Послание до Галатяни 3:28“. – В: Киров, Д., Арнаудова, Е., Ангелов, М. (ред. кол.). *Трудове на катедра теология*. Том 1. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2012, 50–60. ISSN 1314-6890

Св. ап. Павел цитира в Гал. 3:26-29 едно традиционно древно кръщелно верую, чиято кулминация е в Гал. 3:27f. Стих 28 а-с съдържа три паралелни изказвания засягащи религиозните, културните и социалните последици от християнското кръщение. Гал. 3:28 се явява едновременно и „locus classicus“ в учението на св. ап. Павел за жената. В настоящата статия се изследва, дали стихът означава равенство в обществен и църковен аспект или се отнася за равнопоставеност в духовната, есхатологичната и трансценденталната реалност, което е обект на спор в съвременната екзегетика.

3.46. Ковачева, Е. „Историята‘ на преп. Паисий Хилендарски от духовен и възпитателен аспект“. – В: Киров, Д. (състав.). *В духа и силата на преп. Паисий Хилендарски. 250 години „История славянобългарска“*. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2012, 100–108. ISBN 978-954-423-795-0

В статията се излага от автора тезата, че „Историята“ на йеромонах Паисий се отличава от другите истории по това, че той представя историческите събитията не само като факти, дати и имена, но и в тясно отношение с Божия промисъл и във връзката: Бог-история, Бог-владетел, Бог-народ, Бог-човек. Според автора на изследването, св. Паисий Хилендарски си поставя за задача, не само да предаде знание, за събраните и изложени от него историческите събития, но едновременно с това да насочи вниманието на читателя към областта на духовното – към вярата и към висшите непреходни ценности и добродетели в човека. Следователно неговата история има също за цел да упражни и духовно-възпитателно въздействие върху читателите.

3.47. Ковачева, Е. „Свещени места на Бялото братство – топонимия, еклезионимия и лингвонимия“. – В: Балкански, Т., Лакова, М., Цанков, К. (ред. кол. на БАН). *Научни приноси в памет на професор Константин Попов*. Материали от научната конференция „100 години от рождението на проф. Константин Попов“ (проведена на 29-30 ноември 2007 г. в БАН, Институт за български език, София). Велико Търново: ИК „Знак-94“, 2007, 335–340. ISBN 978-954-8709-82-8

В статията се представят изследванията на автора конкретно върху ономастичното творчество на Учителя Петър Дънов. От направените проучвания на наименованията, които Петър Дънов дава на култови места на Бялото братство, се стига до заключението, че езикът, който той използва, не е един от известните ни езици. За част от названията той посочва езика – ватански. За други, както и за неговото духовно име Беинса Дуно, се констатира, че Петър Дънов не е оставил никакви разяснения за превода и произхода им. Остават въпросите, дали и другите имена, които Петър Дънов дава, са също на този прастар ватански език, какъв е този език или пък те имат един още по-друг произход.

05.01.2026 г.

Пловдив

Изготвил:

(гл. ас. д-р Ева Кръстева Ковачева)